

TÜRKİYE'DE STRATEJİK YÖNETİM ALANININ KAPSAMINI BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Şirin Atakan Duman
Çankaya Üniversitesi
R. Arzu Kalemci
Çankaya Üniversitesi
Mehmet Çakar
Başkent Üniversitesi

ÖZET

Genç olarak adlandırabileceğimiz stratejik yönetim alanının tanımı kendi yazınımızda olduğu kadar yabancı yazında da tartışılmaktadır. Nag ve diğerleri (2005), Amerika yazını ele aldıkları çalışmalarında strateji kavramının yönetim alanında ne anlama geldiğini ve hangi konu başlıkları altında çalışıldığını belirlemişlerdir. Bu çalışma ise Nag ve diğerlerinin (2005) yapmış oldukları çalışmayı kaynak almak üzere, Türk yazarlar tarafından yönetim alanında stratejik yönetim kavramının nasıl anlamlandırıldığını göstermeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, CATA yazılımı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Böylece, stratejik yönetimin kendine özgü kelimeleri belirlenmiş ve bu kelimelerin gruplanması ile Türk yazarların anlamlandırmalarından doğan bir stratejik yönetim tanımına ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: strateji, stratejik yönetim, içerik analizi, CATA.

A RESEARCH CONDUCTED TO DETERMINE THE SCOPE OF STRATEGIC MANAGEMENT FIELD IN TURKEY

ABSTRACT

In their article Nag and coauthors (2005), defined strategic management by considering American management literature in order to determine the meaning of strategy in the field of strategic management and the subjects of this discipline. By using Nag and coauthors' study as a reference, this paper aims to determine the meaning of strategic management and subjects studied under strategic management discipline by applying it to Turkish management literature. The unique vocabulary of strategic management will be identified and a definition of strategic management will be constructed. This definition will reveal how Turkish researchers conceptualize strategic management.

Keywords: strategy, strategic management, text analysis, CATA.

“Strateji” kavramının örgütlere ilişkin kullanımı ve stratejik yönetimin firmalara yönelik uygulamaları son yirmi yıl içinde gelişmiştir. “Stratejik yönetim” kelimesi 1960’lı yıllarda Amerikan okullarında popüler olmaya başlamış ve bu zamanlarda daha çok “iş politikaları” olarak ele alınmıştır. Stratejik yönetimin bugün bildiğimiz kuramsal ve uygulama alanı, kökenini 1960 ve 1970’li yılların akademisyenlerinin, sanayicilerinin ve danışmanlarının çalışmalarından almıştır. 1960’lardan bu yana gelişen strateji mühendislik dallarında kendisine yer bulabilmiştir (Üsdiken ve Çetin, 2001: 119).

Genel olarak 1975 ile 1979 yılları arasındaki dönem değerlendirildiğinde, örgütler ve yönetim yazınının insanı ön plana çıkaran yaklaşımları benimserken durumsallık yaklaşımı üzerine olan literatürü de takip ettiğini ve böylece yabancı yazındaki gelişmelere de uzak olmadığı anlaşılmaktadır (Üsdiken ve Pasadeos, 1993: 73). Ancak genel bir değerlendirme yapılırsa, yabancı yazının alanı daha etkin ve verimli kılacağı düşünülerek Türkçe yazına aktarılmaya çalışılmış olduğu söylenebilir (Üsdiken ve Pasadeos, 1993: 76). Nitekim, bu şekilde bakıldığında yönetim ve örgütler konusunu bir akademik disiplin olarak anlamayı amaçlayan anlayış Türkiye’de zayıf kalmıştır demek mümkündür.

Yabancı kaynaklı yönetim bilgi ve uygulamalarının transferinin modernleşme sürecinin bir parçası olarak görüldüğü ve bu transferin acil bir ekonomik gelişme için gerekli olduğu düşünüldüğünden, Türkiye yönetim teknik ve prosedürlerini görece gelişmiş ülkelerden ithal etmiştir (Üsdiken, 1997: 35). Üsdiken’in (1997) çalışması ise, yönetim alanında Amerikan tarzı akademik araştırma yönelişinin 1960’lardaki önemli etkisini halen sürdürdüğünü ortaya koymuştur.

Üsdiken ve Çetin (2001) çalışmalarında, Türkiye’de yönetim tarihesinin gelişimini 1935 ve 1965 yılları arasında yönetim alanında yayımlanan kitap ve akademik dergilerdeki başlıkların kullanım sıklığını (frekans) ele alarak bir sınıflandırma yapmak üzere incelemişlerdir. Bu sınıflandırmaların hiç birinde strateji kavramının bulunmadığı görülmektedir. Diğer bir deyişle, Türkiye’de 1935’den 1965’e kadar akademik anlamda hem kitaplarda hem de dergilerde stratejinin, yönetim ile beraber çalışılmadığı söylenebilir. Diğer taraftan aynı yazarlar aynı çalışmalarında, 1965 ile 1967 yılları arasında akademik olmayan uygulamaya yönelik iki dergiyi ele alarak, bu dergilerde geçen kelimelerin kullanım sıklığına bakarak yeni bir sınıflandırma yapmışlar ve tıpkı diğerinde olduğu gibi bu yıllar arasında da uygulamaya yönelik yazında strateji kavramının yönetim ile birlikte ele alınmadığını ortaya koymuşlardır.

Böyle bakıldığında Türkiye’de strateji kavramı 1965 yılına değin akademik ve uygulama alanında yönetim yazınında yerini almamıştır. Yabancı yazınla karşılaştığımızda daha önce değinildiği gibi strateji kavramının kökeninin 1960 ve sonrasına dayandığı görülmektedir. Strateji kavramının Türkiye bağlamında akademik anlamda çalışılması yabancı yazın ile tarihsel olarak örtüşmektedir. Diğer bir deyişle, dünyada ve Türkiye’de strateji kavramının, 1960 öncesinde yönetim yazını içerisinde çalışılmadığı söylenebilir.

Buradan yola çıkılarak, stratejik yönetimin gerçek anlamda 1980’lerde bir disiplin haline gelmeye başladığı düşünülmektedir (Barca, yayımda). Dünyada 1980’lere kadar stratejik yönetim çalışmalarının yönetim dergilerinde yayımlandığı görülmektedir. Alana özgü ilk dergi olan “*Strategic Management Journal*” 1980 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Bu gelişme ise, stratejik yönetim alanına ilişkin çalışmaların sayısında ki artışında başlangıcı olmuştur (Barca, yayımda). Diğer taraftan Türkiye’de halen, stratejik yönetim alanına özgü yayınlanan bir dergi bulunmamakta ve stratejik yönetim çalışmaları yönetim dergilerinde yayınlanmaya devam etmektedir.

1980 sonrasında Türkiye’deki bazı yönetim dergilerinde ve kitaplarda geçen “strateji” ve “stratejik yönetim” tanımlamalarına bakıldığında, stratejik yönetim alanı içerisinde Türk yazarlar arasında temel kavramlar açısından fikir birliğine varılmadığı izlenimine kapılmak olası bir sonuçtur. Bunu görmek için birkaç stratejik yönetim tanımına bakmak faydalı olacaktır. Örneğin Taşkiran (1992: 366); “... stratejik yönetim işletmenin içinde bulunduğu fırsat ve imkanlardan yararlanarak kaynaklarını çevresinin uygun gördüğü gereksinmelere uyumlaştırabilme becerisinin artırılmasına yöneliktir” şeklinde bir tanımlama yaparken, Şimşek ve Aydoğan (2000: 116) stratejik yönetimi;

“işletmedeki tepe yöneticiler tarafından gerçekleştirilen, işletmenin geleceğe yönelik kararlarının uygulanması faaliyetidir. Bu süreç, alt düzeydeki yöneticilere rehberlik etmek ve işletme kaynaklarının en uygun kullanımı ile işletme amaçlarının toplum amaçlarıyla uyumlaştırılması”

olarak tanımlamışlardır. Türk yazarlarının stratejik yönetim tanımlarına baktığımızda, strateji kavramının örgüt içerisinde “amaçların gerçekleştirilmesi”ne yönelik bir araç olarak yansıtıldığı görülmektedir. Bununla birlikte “strateji” kavramının, kaynakların uygun kullanımına yönelik bir araç olarak kullanıldığını da söylemek mümkündür. Diğer bazı tanımlarda ise, strateji kavramının planlama, araştırma, değerlendirme ve uygulamayı içeren bir süreç olarak da ele alındığı görülebilir.

Türkiye’de çıkan akademik dergi ve kitaplarda geçen strateji kavramının yanı sıra Dalyan (2002), yaptığı bir çalışmada strateji alanında yapılan

lisansüstü çalışmalarla ilgili bir değerlendirme yapmıştır. Buna göre yazar, yüksek öğretim sisteminin modern anlamda kurulmasından diğer bir deyişle, 1933’den günümüze kadar stratejik yönetim alanında 311 özgün çalışmanın yapılmış olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmanın diğer bir bulgusuna göre, 1980’li yıllardan itibaren tıpkı Avrupa ve Amerika’daki gibi, Türk yüksek öğretim kurumlarında da strateji konusunda yapılan çalışmalar artış göstermiştir. Bununla beraber, strateji üzerine yapılan lisansüstü tez konularının yoğun olarak, stratejik planların hazırlanma süreci ile ilgili konuları kapsadığı görülmüştür. Alanın temel kavramlarına, stratejik planların uygulanmasına ve değerlendirmesine yönelik çalışmalara ise çok az rastlanmıştır (Dalyan, 2002: 77).

Özetle Türk yazarların stratejik yönetim tanımları dikkate alındığında, alanın tanımına ilişkin olarak, araştırmacılar arasında bir fikir birliği olmadığı izlenimi doğmaktadır. Bu sebeple bu çalışma ile alanın Türk araştırmacılar tarafından nasıl tanımlandığının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bilimsel bir alan temelde benzer bir ortak dili konuşan ve yazan akademisyenlerden oluşmaktadır (Nag ve diğerleri, 2005). Diğer bir deyişle, bilim sosyal bir girişimdir. Berger ve Luckmann’ın (1989) belirttiği gibi sosyal inşaa, gerçeği belirleyen en temel eylem ise bunun oluşmasını da sağlayan araç Strauss’un (1997: 115) vurguladığı dil’dir. Bu anlamda stratejik yönetim alanında ürün veren akademisyenlerin kullandıkları dil bu çalışmanın analiz birimi olarak belirlenmiştir.

ARAŞTIRMA

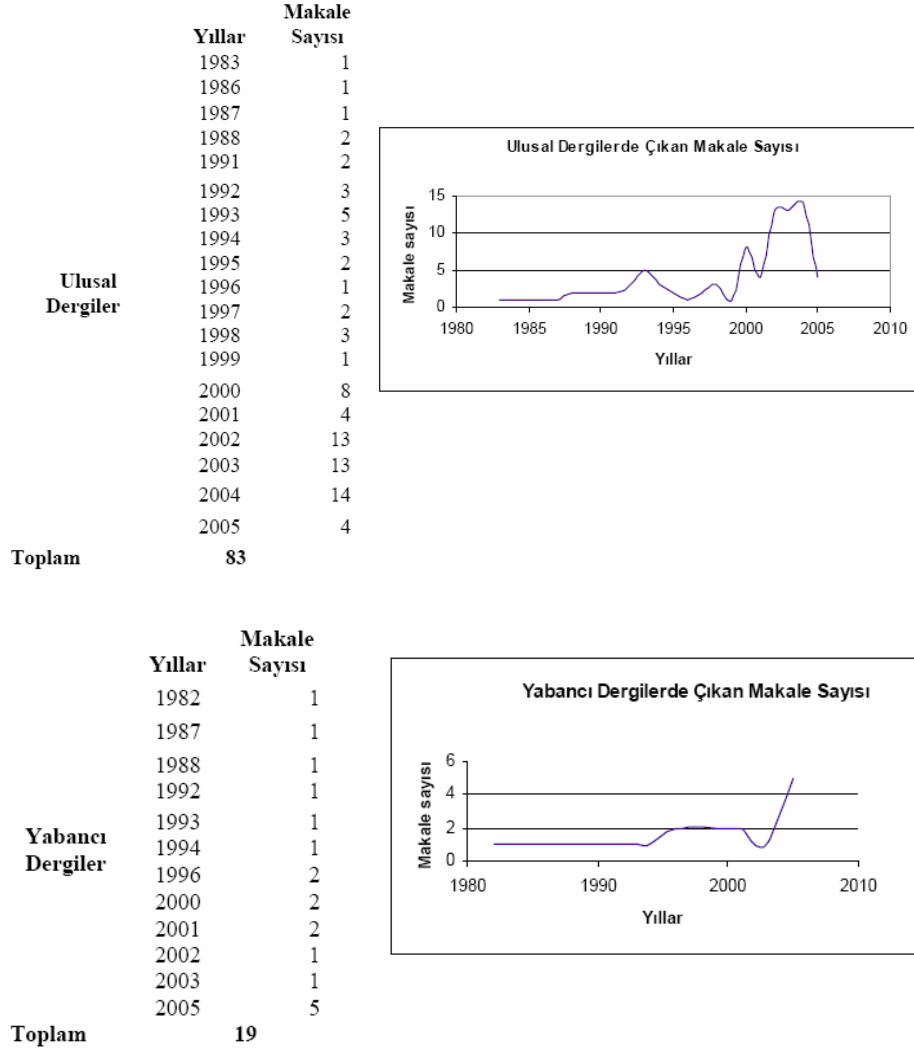
Veri Seti

Araştırmanın temel verisini oluşturan kaynaklar, 1980 yılı ile 2005 yılları arasında stratejik yönetim alanında yayınlanmış yazarı Türk olan makalelerden ve Türkiye’deki işletme, yönetim ve strateji kongrelerinde sunulan stratejik yönetim bildirilerinden oluşmaktadır.

Araştırma sırasında, Türkiye’de stratejik yönetim alanına ait akademik bir derginin yayınlanmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışmada, iktisadi ve idari bilimler ile yönetim alanında çıkan akademik dergilerden faydalanılmıştır. 1980 ve 2005 yılları arasında, İktisadi ve İdari Bilimler alanında çıkan dergilerde yayınlanmış ve başlığında ‘strateji’ anahtar kelimesi geçen ve Türk yazarların yabancı dergilerde yayınlanmış alanla ilgili tüm makaleleri taranmıştır. Türk yazarların yabancı dergilerde yayınlanmış makalelerinin çoğunluğunun Türkiye’ye özgü bilgiler içermesi sebebiyle bu makalelerin de çalışma kapsamına alınması uygun görülmüştür.

Böylece başlığında 'strateji' anahtar kelimesi bulunan ve yazarları Türk olan toplam 102 makaleye ulaşılmıştır. Türk yazarların ulusal dergilerde toplam 83 makalesi, yabancı dergilerde ise toplam 19 makalesinin bulunduğu tespit edilmiştir. Strateji alanında çıkan makaleler yıllar bazında incelendiğinde, yabancı dergilerde çıkan Türk yazarlı makalelerin 2000 yılından başlamak üzere artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. Diğer taraftan ulusal dergilerde ise strateji konulu makalelerin 2000 yılı ve sonrasında artış gösterdiği gözlemlenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1 Ulusal / Yabancı Dergiler

İncelenen 102 makaleden 43’nün görgül, 59’nun ise kuramsal makaleler olduğu tespit edilmiştir. Yıllar bazındaki eğilimlere bakıldığında görgül makalelerin kuramsal makalelere nazaran gittikçe artış gösterdiği söylenebilir. Bu durumun, yıllar itibariyle stratejinin daha çok uygulamaya yönelik olarak çalışıldığının bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan, Türkiye’de stratejik yönetime ait kongreler, son iki yıldan bu yana yapılmaktadır. Bu nedenle, yönetim alanında daha önceki yıllarda düzenlenen kongreler ve bu kongrelerde stratejik yönetim başlığı altında sunulan bildiriler çalışmaya dahil edilmiştir. Bu çalışmada toplam sekiz kongrede sunulan bildiriler dikkate alınmıştır (Ek A).

İçerik Belirleme Süreci

Yapılan tarama sırasında makalenin başlığında “strateji” kelimesinin ve aynı kökten türetilmiş kelimelerin bulunması şartı dikkate alınmıştır. Başlığında “strateji” veya bu köke ait herhangi bir ifade geçen makalelerin tamamı çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca, makalelerin yazarlarından en az birinin Türk olması koşulu gözetilmiştir. Taranan dergilerden toplam 102 strateji başlıklı makaleye ulaşılmıştır. İktisadi ve idari bilimler ile yönetim dergilerinden ulaşılan ve başlığında “strateji” anahtar kelimesi olan tüm makalelerin stratejik yönetim alanı ile ilgili olduğu ön kabulü ile hareket edilmiştir.

Elektronik ortama taşınan makaleler yazar isimleri ve makalenin yayınlandığı yıl ile kodlanarak ayrı dokümanlar haline getirilmiştir. Makalelerin bir kısmının İngilizce bir kısmının Türkçe olması nedeniyle, Türkçe ve İngilizce makaleler için iki ayrı dosya oluşturulmuştur.

Çalışmanın esas amacı, Türk araştırmacılar için stratejik yönetimin ne ifade ettiğini belirleyebilmektir. Bunun için elektronik ortama aktarılan makalelerin ve kongre bildirilerinin özet kısımlarına, CATA (*Computer Automated Text Analysis _Concordance*) yazılım programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır.

CATA yazılımı temel olarak, içerik verilerinin analizini gerçekleştirmektedir. CATA çok sayıda kelimeyi analitik olarak inceleme imkanı sağlamaktadır ve kelimelerin ilişkilerini göstermektedir. Bunu yaparken, standart kodlama imkanı vererek çalışmanın güvenilirliğini artırmaktadır (Duriau ve Reger, 2004).

Bu çalışmada, kelime grupları veya kelime ilişkilerinden ziyade tek tek kelimelere (*lexemes*) odaklanılmıştır (Nag ve diğerleri, 2005). Burada temel olarak, stratejik yönetim alanının Türk yazarlar tarafından oluşturulmuş kendine özgü kelime kullanımının ortaya konulması amaçlanmıştır. Stratejik

yönetim alanında çalışan araştırmacıların seçtikleri kelimelerin stratejik yönetim alanına ait bir profil çizebileceği düşünülmüştür. Böylece, 1980 ile 2005 yılları arasında araştırmacıların hangi anahtar kelimeleri kullandıklarını saptamak ve stratejik yönetimi nasıl tanımladıklarını görmek mümkün olacaktır.

Buradan yola çıkılarak, makalelerin ve bildirilerin CATA yazılımı aracılığı ile analizinin gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Makalelerin ve bildirilerin yalnızca özet kısımları analize tabi tutulmuştur. Özet bölümlerinin analizin istenilen kalitede gerçekleştirilebilmesi için yeterli olduğu Nag ve diğerlerinin (2005) çalışmasını da ortaya konulmuştur. Buradan yola çıkılarak özet bölümü olmayan makale ve bildiriler çalışmaya dahil edilmeyerek elenmişlerdir. Sonuç olarak çalışma, 62'si Türkçe ve 18'i İngilizce olan 102 makaleden özet kısmı bulunan 80 tanesi ile gerçekleştirilmiştir. Yine aynı şekilde özet kısmı bulunmayan bildiriler elendikten sonra çalışma toplam 56 kongre bildirisi ile gerçekleştirilmiştir.

Analiz sonucunda binlerce kelimeye ulaşılmış, ancak analitik olarak bu kelimelerin kolayca denetlenebilmesi için, yazılımın bazı kelimeleri engelleme fonksiyonu kullanılarak (*Stop List*) belirli kelimelere sınırlama getirilmiştir. Bu sınırlama; *ki, de, ile, ve, bu, bazı* gibi bağlaç ve ekler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra aynı köke sahip kelimeler tek bir kökte toplanmışlardır.

Hem İngilizce hem de Türkçe makale ve bildirilerin olması sebebiyle ve CATA yazılımının iki ayrı lisan için aynı anda analizi gerçekleştirilmesi mümkün olmadığından, her iki dilde ayrı ayrı analiz yapılmıştır. İngilizce analiz sırasında da *with, and, through, so, to, a, in, than* gibi ek ve bağlaçlara sınırlama getirilmiş daha sonra aynı köke sahip kelimeler tek bir kökte toplanmıştır. Tek bir kökte toplama işlemi tamamlandıktan sonra bu kök kelimelerin tek tek Türkçe karşılıkları belirlenmiş ve daha önceden Türkçe olarak yapılan analizin devamına bu kelimeler de eklenmişlerdir. Bu birleştirme sırasında aynı köke sahip tekrarların ortaya çıkması sebebiyle, tek kökte toplama işlemi tekrarlanmıştır. Sonuç olarak, her bir kelimenin farklı biçimleri ve farklı çekimleri tek bir kök içerisinde toplam olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak kelimelerin metin içerisinde ki tekrar sıklığına göre son bir eleme daha gerçekleştirilmiştir. Metin içerisinde beş defadan daha az tekrarlanan kelimelerin stratejik yönetim alanı için belirleyici nitelik taşımadığı ön kabulü ile beşten daha az tekrarlanan kelimeler analiz sırasında dikkate alınmamıştır.

Yukarıdaki sıralanan analiz prosedürü makaleler ve bildiriler için ayrı olarak gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, tüm bu eleme ve tek kökte toplama

işlemlerinin tamamlanmasından sonra makalelerden 270 adet kök kelimeye, bildirilerden ise 250 kök kelimeye ulaşılmıştır.

Daha sonra, hem makalelerden hem de bildirilerden elde edilen kök kelimelerin metin içindeki kullanım sıklığı ve CATA yazılımının sıraya göre düzenleme fonksiyonu (*Collocations*) aracılığıyla bir ön kelime gruplaması yapılmıştır. Bu gruplama, Nag ve diğerlerinin (2005) yapmış oldukları çalışmadaki gruplamaları dikkate alınarak tekrar gözden geçirilmiştir.

Buna göre, belirleyici olan 103 kelime ile yedi temel gruba ulaşılmıştır. Bu yedi grubun yönlendirmesi ile ulaşılan stratejik yönetim tanımı şu şekilde ortaya çıkmıştır: “*Stratejik yönetim; (1) esas niyeti (2) sahipler namına yöneticiler tarafından (3) kaynaklardan fayda sağlamak suretiyle (4) dış çevrelerini dikkate alarak (5) firmaların (6) performanslarının geliştirilmesi olan, (7) akademik bir alandır*”. Belirleyici olan ve stratejik yönetimi tanımlamamıza olanak sağlayan 103 kelimenin gruplanmış hali Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Stratejik Yönetimin Kendine Özgü Sözlüğü

Belirleyici Kelimeler	Sıklık 1 (%)*	Sıklık 2 (%)**	Stratejik Yönetim Tanımı Öğeleri
Strateji	6.31	32.49	
Yönetim	4.18	21.51	
Etki	1.44	7.44	
Uygulama	1.18	6.06	
Amaç	1.16	5.95	
Karar	0.98	5.03	
Planlama	0.93	4.81	
Eğitim	0.49	2.52	
Faaliyet	0.47	2.40	
Hedef	0.36	1.83	...esas niyeti
Sistem	0.33	1.72	
İşbirliği	0.31	1.60	
Marka	0.29	1.37	
Yapı	0.24	1.26	
İttifak	0.20	1.03	
Politika	0.13	0.69	
Birleşme	0.11	0.57	
Misyon	0.11	0.57	
Motivasyon	0.11	0.57	
Antlaşma	0.11	0.57	
İnsan	0.69	27.19	
Yönetici	0.60	23.68	
Lider	0.47	18.42	
Çalışan	0.24	9.65	...sahipler namına yöneticiler tarafından
Sahip	0.18	7.02	
Eleman	0.13	5.26	
Girişimci	0.11	4.39	

Alt	0.11	4.39	
Bilgi	1.51	26.88	
Kaynak	1.11	19.76	
Ürün	1.04	18.58	
Finansal	0.58	10.28	
Teknoloji	0.58	10.28	... kaynaklardan fayda sağlamak suretiyle
Hizmet	0.53	9.49	
Hisse	0.16	2.77	
Sermaye	0.11	1.98	
Pazar	1.51	20.18	
Rekabet	1.18	15.73	
Çevre	0.71	9.50	
Değişim	0.53	7.12	
Sektör	0.53	7.12	
Uluslararası	0.53	7.12	
Dinamik	0.49	6.53	
Dünya	0.29	3.86	
Durum	0.27	3.56	
Tüketici	0.24	3.26	
Risk	0.22	2.97	... dış çevrelerini dikkate alarak
Koşul	0.18	2.37	
Fırsat	0.18	2.37	
Küresel	0.16	2.08	
Devlet	0.13	1.78	
Bağlam	0.11	1.48	
Taşeron	0.11	1.48	
Tehdit	0.11	1.48	
İşletme	2.73	36.61	
Firma	1.67	22.32	
Örgüt	1.33	14.88	
Kamu	0.42	5.65	
Şirket	0.38	5.06	... firmaların
İş	0.38	5.06	
Kurum	0.33	4.46	
Organizasyon	0.29	3.87	
KOBİ	0.16	2.08	
Gelişme	1.29	15.76	
Performans	1.07	13.04	
Değer	1.00	12.23	
Süreç	0.98	11.96	
Maliyet	0.84	10.33	
Güç	0.58	7.07	
Başarı	0.51	6.25	
Avantaj	0.33	4.08	... performanslarının geliştirilmesi olan
Kalite	0.33	4.08	
Üretim	0.33	4.08	
Katkı	0.24	2.99	
Kazanç	0.20	2.45	
Kar	0.18	2.17	
Verimlilik	0.16	1.90	
Fiyat	0.13	1.63	
Çalışma	1.80	21.95	
Araştırma	0.82	10.03	
Sonuç	0.67	8.13	

Analiz	0.62	7.59	
Kavram	0.56	6.78	
Makale	0.44	5.42	
Model	0.42	5.15	
Yaklaşım	0.38	4.61	
Veri	0.31	3.79	
Araç	0.29	3.52	
Alan	0.29	3.52	...akademik bir alandır.
Yöntem	0.24	2.98	
Ölçüm	0.20	2.44	
Teori	0.18	2.17	
Okul	0.18	2.17	
Metot	0.18	2.17	
Değişken	0.18	2.17	
Literatür	0.11	1.36	
Bilim	0.11	1.36	
Anket	0.11	1.36	
Bulgu	0.11	1.36	

*Kelimelerin metin içerisinde geçme sıklığı (frekans) yüzdesi 270 kelimeelik son gruptan önceki hali dikkate alınarak hesaplanmıştır.

**Kelimelerin gruptaki diğer kelimeler dikkate alındığında ki sıklık yüzdesi

BULGULAR VE TARTIŞMA

İçerik analizi ile stratejik yönetim alanının kendine özgü kelime kullanımını belirlemeye yönelik çalışmadan elde edilen bulgular ise şu şekilde özetlenebilir. CATA yazılımı kullanılarak taranan makalelerin özet kısımları ile yapılan analizden 270 adet kök kelimeye, bildirilerinkinden ise 250 adet kök kelimeye ulaşılmıştır. CATA yazılımının sıraya göre düzenleme fonksiyonu yardımıyla ve kök kelimelerin metin içerisinde geçme sıklığı dikkate alınarak, bu kelimelerden 103 adetinin stratejik yönetim alanı için belirleyici nitelik taşıdığı görülmüştür. Bu kelimeler CATA yazılımının sağladığı araçlar yardımı ile ve bu çalışmaya referans oluşturan Nag ve diğerlerinin (2005) yapmış oldukları çalışmada izledikleri gruplama tekniği kullanılarak stratejik yönetimin tanımını belirlemek amacıyla gruplanmıştır.

Bu gruplama sonucunda yedi temel gruba ulaşılmıştır. Bu gruplar, (1) stratejik yönetimin esas niyetini, (2) sahip ve yönetici grubunu ilgilendirdiğini, (3) kaynaklardan fayda sağlama amacını taşıdığını, (4) firmaların dış çevrelerini dikkate aldıklarını, (5) analiz biriminin firma olduğunu, (6) firmaların performanslarının geliştirilmesine odaklandığını ve (7) stratejik yönetimin akademik bir alan olarak yerinin vurguladığını, göstermiştir.

Bu çalışma ile Türk yazarların kullanmış oldukları, stratejik yönetimin kendine özgü kelimeleri belirlenmiş ve bu kelimelerin gruplanması ile birlikte stratejik yönetim tanımına ulaşılmıştır. Ulaşılan stratejik yönetim

tanımı Türk yazarların hangi kelimeler ile stratejiyi kavramsallaştırdıklarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada amaç, araştırmacıların stratejiyi nasıl görmeleri veya nasıl kavramsallaştırmaları gerektiğini ortaya koymaktan ziyade (Nag ve diğerleri, 2005), stratejik yönetim için belirleyici özellik taşıyan kelimelerin belirlenmesidir.

Çalışmada içerik analizi yapılarak ortaya çıkarılan belirleyici nitelikteki kelimeler ile oluşturulan gruplama sonucunda ulaşılan stratejik yönetim tanımının, stratejik yönetimin alanının Türk araştırmacılar tarafından nasıl kavramsallaştırdığını ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma Nag ve diğerlerinin (2005) “*What is Strategic Management, Really?*” adlı makalesinden esinlenerek yapılmış ve burada ortaya koyulan Amerikan yazını tablosunun Türk yazarlar için ne kadar geçerli olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, Nag ve diğerlerinin (2005) izledikleri yöntem kullanılmıştır. Bu kaynak araştırmada analiz sonucunda altı temel gruba ulaşılmıştır. Bu çalışmada yapılan içerik analizi sonuçları, kaynak olarak alınan Nag ve diğerlerinin (2005) çalışma bulguları ile büyük oranda örtüşmektedir. Kaynak çalışmadaki altı grubun, bu çalışma analizi sonucunda da ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada da, kaynak çalışmadaki ilk altı gruplama aynen kullanılmıştır. Diğer taraftan, yapılan içerik analizi sonucunda kaynak olarak alınan çalışmadan farklı olarak yedinci bir grubun daha ortaya çıktığı görülmektedir. Bu gruba düşen kelimelerin metin içerisinde tekrar sıklıkları yadsınamayacak kadar yüksek olduğundan, bu grubun da belirleyici kelimelerden oluşan bir ayrı grup olarak dahil edilmesinin uygun olduğu düşünülmüştür. Bu grup, stratejik yönetimin akademik bir alan olarak yerini vurgulayan gruptur.

Bu gruplamalar yapılırken kullanılan araçlar; CATA yazılımının fonksiyonları (örn. sıraya göre düzenleme fonksiyonu) ve kaynak çalışmanın gruplamasıdır. Ancak bu araçlar yol gösterici nitelik taşımaktadır. Kaynak çalışma ile birebir örtüşen kelimeler haricinde kalan ilave kelimeler çalışmayı gerçekleştiren araştırmacılar tarafından analitik olarak grupların içerisine yerleştirilmiştir.

Çalışmada ortaya çıkan gruplardaki kelimelerin tekrar sıklıklarına bakıldığında; ilk grup olan “stratejik yönetimin esas niyeti” grubunda, en fazla geçme sıklığına sahip kelimenin “strateji” (%32.49) olduğu görülmektedir. İkinci en sık geçen kelime ise, “yönetim” (%21.51) kelimesidir. Bu sonuç bu çalışmada beklenen bir sonuçtur. Diğer taraftan, bu grupta, kaynak alınan Amerikan yazını temelli Nag ve diğerlerinin (2005) bulguları ile karşılaştırıldığında ilginç denilebilecek bir durum gözlenmektedir. Kaynak alınan makalede belirtilen ilk grupta, bu çalışmada görülmeyen bir takım kelimelerin ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar;

“yenilik” (*innovation*), “yatırım” (*investment*), “çeşitlendirme” (*diversification*) ve “giriş” (*entry*) kelimeleridir. Buradaki farklılıkların nedeni olarak, ülkesel konjüktürün etkisi düşünülebilir. Örneğin, “yenilik” (*innovation*) kavramı Türkiye’de her hangi bir alanda, özellikle de sosyal bilimler alanında pek rastlanılmayan ve henüz yoğun olarak çalışılmayan bir kavramdır ve bu nedenle Türkiye’deki strateji yazınında yerini almamış olmasının bu durumu açıkladığı düşünülmektedir. Bununla birlikte “yatırım” ve “çeşitlendirme” gibi kavramların strateji ile birlikte çalışılmamış olmasının sebebi olarak da, Türkiye’de yatırım çalışmalarının finans ağırlıklı, çeşitlendirme çalışmalarının ise daha çok pazarlama ağırlıklı çalışılıyor olması düşünülebilir.

Çalışmada çıkan ikinci grup olan “stratejik yönetimin sahip ve yönetici grubunu ilgilendirmesi” grubunda görülen, tüm kelimelerin kaynak çalışmada da birebir olduğu gözlenmiştir. Temelde bu grup firma yöneticilerini, sahiplerini, girişimcileri, liderleri ve çalışanları kapsamaktadır. Tıpkı bu grup gibi üçüncü grup olan “stratejik yönetimin kaynaklardan fayda sağlama amacını taşıması” grubu da kaynak olarak alınan çalışmada görülen tüm kelimeler bire bir bu çalışmada da bulunmaktadır. Üçüncü grupta genel olarak firmalara kaynak sağlayabilecek nitelikte kelimeler vardır. Bunlara örnek olarak, “hisse”, “bilgi”, “teknoloji” ve “sermaye” verilebilir. Belirtilen dördüncü grup olan “firmaların dış çevrelerini dikkate almaları” grubunda diğer gruplardan farklı olarak, kaynak çalışmadaki tüm kelimelerin bu çalışmada da birebir varolmasına karşın, kaynak çalışmada olmayan bir çok kelimenin bu çalışmanın içerik analizinde ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları; “değişim”, “uluslararası”, “dinamik”, “tüketici”, “devlet” ve “taşeron”dur. Bu grupta geçen kelimelerin tekrar sıklıklarına bakıldığında, beklenildiği gibi “pazar” (%20.18), “rekabet” (%15.73), “çevre” (%9.50) gibi kelimelerin en çok tekrarlandığı görülmektedir.

Beşinci grup olan “analiz biriminin firma olması” grubunda ilginç tespitler yapılmıştır. Amerikan yazını temel alan kaynak çalışmada bu grup içinde varolmayan ancak, bu çalışmadaki grupta var olan “örgüt” ve “organizasyon” kelimeleri dikkat çekmektedir. Bu kelimeler daha çok kuramsal çalışmalarda yer almaktadır. Kaynak çalışmada ise, daha çok “girişim” (*enterprise*), “şirket” (*company*) ve “yan kuruluş” (*subsidiary*) gibi daha uygulamaya dönük kelimelerin kullanıldığı gözlenmektedir. Bu durumda, Amerikan yazınının görece olarak daha uygulamaya dönük çalışma yapıyor olduğu düşünülebilir. Kaynak alınan çalışmada görgül ve teorik çalışma ayrımı yapılmamıştır ancak, bu çalışmada bu tip bir analize yer verildiğinden Türkiye’de stratejik yönetim alanında daha çok kuramsal çalışma yapıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte, bu çalışmada genel tablonun ortaya konulduğu kısımda değinildiği üzere, Türkiye’deki stratejik yönetim

yazınında 2000'lerden bugüne görgül çalışmalarda artış olduğu görülmektedir (Şekil 1). Buradan, bu alanda Türk yazarların ileride Amerikan yazını ile daha paralel olarak uygulamaya ağırlık vereceği ön görüsü yapılabilir.

Altıncı grup olan “firmaların performanslarının geliştirilmesi” grubunda, kaynak çalışmada ortaya çıkmış olan kelimelerin tamamının bu çalışmada da varolduğu ancak, kaynak çalışmadan farklı olarak bu çalışmada daha çok üretim süreci ile ilgili “maliyet”, “fiyat”, “üretim”, “kalite”, “süreç”, “değer”, “başarı”, “verimlilik” gibi kavramların yer aldığı görülmektedir. Bu kavramlar kaynak çalışmada ise göz ardı edilmişlerdir. Buradan, Amerikan yazını ile Türk yazınının performans algısının farklı olduğu sonucuna varılabilir. Kelime kullanımları dikkate alındığında, Türk yazarların performansı üretim süreci ve çıktılarını olarak görürken, Amerikan yazınında ise performansın getiri ve hakimiyet olarak görüldüğü sonucuna varılabilir.

Son grup olan, “stratejik yönetimin akademik bir alan olarak yeri” grubu kaynak çalışmada yer almamaktadır. Bu çalışmada belirgin bir grup olarak karşımıza çıkan bu grupta yer alan kelimelerden bazılarının ve sıklıklarının bakıldığında; “araştırma” (%10.03), “analiz” (%7.59), “model” (%5.15), “yaklaşım” (%4.61), “teori” (%2.17) gibi kelimelerin dikkat çekmekte olduğu görülmektedir. Bu grubun, bu çalışmada ortaya çıkmasının diğer taraftan, Amerikan yazınında varlık göstermemiş olmasının iki temel nedeni olduğu düşünülmektedir. Birinci neden, stratejik yönetim alanının halen özerk bir alan olarak Türkiye’de varlığını ortaya koyamamış olması olabilir. Bu çalışma yapılırken taranan dergiler yönetim ve iktisadi ve idari bilimler dergileridir çünkü halen ülkemizde stratejik yönetim alanına özgü bir dergi yayınlanmamaktadır. Aynı zamanda stratejik yönetim alanına ait kongreler çok yakın zamanda düzenlenmeye başlanmıştır. Daha çok stratejik yönetimin, yönetim yazını içerisinde ele alındığı görülmektedir. Diğer taraftan, Amerikan yazınında bu alanın kendine ait dergi ve konferansları bulunmakta ve alan kendini özerk olarak ortaya koymuş durumdadır. İkinci sebep olarak ise, özet yazma biçimindeki farklılıklar düşünülebilir. Kaynak çalışmada ve bu çalışmada içerik analizleri özetler üzerinden yapıldığından, özet biçimindeki farklılık bu yeni grubun bu çalışmada ortaya çıkmış olmasına neden olabilir. Bununla birlikte, Türk yazarların makalelerinin özet bölümlerinde yaptıkları çalışmanın, yöntemi, ölçümü, değişkenleri ve analiz yönetimi gibi kavramlara yer verdikleri bu bulgulardan net olarak görülmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, bu çalışmada dilbilimsel bir yaklaşıma odaklanılarak Türk yönetim yazınında stratejik yönetim alanının kendine özgü kelime kullanımı ortaya çıkartılmıştır. Alanda çalışma yapan araştırmacıların stratejik yönetimi

nasıl kavramsallaştırdıkları da belirlenmiştir. Çalışma sonuçlarının, kaynak çalışma olarak kullanılan Nag ve diğerlerinin (2005) makalesi ile büyük ölçüde paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Bu çalışma birbirinden farklı ve çok çeşitli olarak algılanabilecek stratejik yönetimin farklı tanımlarını bir zemine oturtmaktadır. Çalışma, stratejik yönetim alanında kavramsal açıdan bir görüş birliği olduğunu analizlerle ortaya koymuştur. Ayrıca çalışmanın kaynak çalışma ile büyük oranda örtüştüğü de görülmüştür.

Çalışmaya kaynak oluşturan Nag ve diğerlerinin (2005) makalesi ile bu çalışmanın bu denli örtüşmesinin temel nedeni olarak, alanın Amerikan yazınından bağımsız değil onun etkisi altında kavramsallaştırılmış olması düşünülmektedir. Bu bulgular ışığında Türkiye’de kendine özgü bir stratejik yönetim alanından söz etmenin pek mümkün olmayacağı söylenebilir. Bu sonuç Üsdiken’in (1997) çalışmasında ortaya koymuş olduğu yabancı kaynaklı yönetim bilgi ve uygulamalarının özgün bir biçimde üretilmek yerine transfer edildiği sonucunu desteklemektedir.

Bu çalışmanın ileriki çalışmalara, incelenecek kavramların daha önceki çalışmalarda hangi grup içerisinde incelendiğini ve nasıl kavramsallaştırıldığını izleyebilme imkanı sağlaması açısından ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Barca, Mehmet. 2005. Stratejik yönetim düşüncesinin evrimi: Bilimsel bir disiplinin oluşum hikayesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1):7-38.
- Berger, P.L., ve Luckhmann, T. 1989. *The social construction of social reality*. USA: Anchor Books.
- Dalyan, F. 2002. Stratejik yönetim alanında yapılmış lisansüstü çalışmalarla ilgili bir durum saptaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 3: 57-77.
- Duriau, V.J. ve Reger, R.K. 2004. Choice of text analysis software in organization research: Insight from a multi-dimensional scaling (MDS) analysis. 7th International Conference on the Statistical Analysis of Textual Data_JADT, 7: 382-389.
- Nag, R., Hambrick, D. ve Chen, M. 2005. What Is strategic management, really? A consensus view on the essence of the field. *Academy of Management Best Conference Paper*.
- Strauss, C.L. 1997. *İrk, tarih ve kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Şimşek, Ş., ve Aydoğan, E. 2000. Kriz Ortamlarında Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Stratejisi. *Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 14: 115-127.

- Üsdiken, B. 1997. Importing theories of management and organization: The case of Turkish academia. *International Studies of Management and Organization*, 26 (3):33-46.
- Üsdiken, B. ve Çetin, D. 2001. From betriebswirtschaftslehre to human relations: Turkish management literature before and after the second world war. *Business History*, 43:99-124.
- Üsdiken, B. ve Pasedeos, Y. 1993. Türkiye’de örgütler ve yönetim yazını. *Amme İdaresi Dergisi*, 26 (2):73-93.
- Taşkıran, N. 1992. Stratejik yönetim aracı olarak amaçlara göre yönetim. *D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, 7: 365-382

Şirin Atakan Duman Başkent Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi’nden 2000 yılında İşletme lisans derecesini aldı. 2002 yılında Hacettepe Üniversitesi’nden M.S derecesini aldı. M.B.A derecesini City University, Seattle’da tamamladı. 2004 yılından bu yana Başkent Üniversitesi’nde yönetim ve organizasyon dalında doktora öğrenimini sürdürmektedir. Halen Çankaya Üniversitesi İşletme Bölümünde Burslu Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. Örgüt kuramı şu andaki ilgi alanıdır..

R. Arzu Kalemci, Bilkent Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi’nden 1998 yılında İktisat lisans derecesini aldı. 2004 yılında Başkent Üniversitesi’nde M.B.A derecesini tamamladı. 2004 yılından bu yana Başkent Üniversitesi’nde yönetim ve organizasyon dalında doktora öğrenimini sürdürmektedir. Halen Çankaya Üniversitesi İktisat Bölümünde Burslu Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. Örgüt kuramı ve yönetim yazını şu andaki ilgi alanlarıdır.

Mehmet Çakar, 2001 yılında Başkent Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümünden mezun oldu. 2004 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden yüksek lisans derecesini aldı. Halen Başkent Üniversitesi Yönetim ve Organizasyon anabilim dalında doktora çalışmasını sürdürmektedir. Örgüt kuramı ve örgüt sosyolojisi alanlarında çalışmaktadır.

EKLER**EK A****Bildirilerin Sunulduğu Kongreler**

- 1) 3. Ulusal İşletmecilik Kongresi (1989)
- 2) 2. Yönetim ve Organizasyon Kongresi (1994)
- 3) 4. Yönetim ve Organizasyon Kongresi (1996)
- 4) 6. Ulusal İşletmecilik Kongresi (1998)
- 5) 9. Yönetim ve Organizasyon Kongresi (2001)
- 6) 12. Yönetim ve Organizasyon Kongresi (2004)
- 7) 1. Aile İşletmeleri Kongresi (2004)
- 8) 2005 Uluslararası Strateji Kongre